

การสำรวจผลกระทบจากนโยบายควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทยกลุ่มวัยรุ่นรอบที่ 3 (พ.ศ.2550) ได้ทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างเก่าจากการสำรวจรอบที่ 1 และรอบที่ 2 ที่ติดตามได้จำนวน 800 คน และกลุ่มตัวอย่างใหม่ที่เก็บเพิ่มจำนวน 296 คน รวมตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,096 คน ประเด็นที่น่าสนใจของผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ทำนายการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นในการสำรวจรอบที่ 1 รอบที่ 2 และรอบที่ 3 และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายควบคุมการบริโภคยาสูบจากการสำรวจในรอบที่ 1 รอบที่ 2 และรอบที่ 3

ผลการศึกษา พบว่า วัยรุ่นตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 53.1 และเพศหญิงร้อยละ 46.9 วัยรุ่นตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 16.6 ปี ซึ่งอายุเฉลี่ยของวัยรุ่นตัวอย่างเพิ่มขึ้นในทุกรอบของการสำรวจ (14.8 ปี และ 15.7 ปี ในการสำรวจรอบที่ 1 และรอบที่ 2 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.1) มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา วัยรุ่นตัวอย่างร้อยละ 63.5 อาศัยอยู่ในเขตชนบท และร้อยละ 36.5 อาศัยอยู่ในเขตเมือง ในภาพรวม วัยรุ่นตัวอย่างสูบบุหรี่ร้อยละ 18.3 โดยมีวัยรุ่นตัวอย่างที่สูบบุหรี่จำนวน 201 คน เป็นวัยรุ่นชาย 187 คน และวัยรุ่นหญิง 14 คน วัยรุ่นตัวอย่างที่สูบบุหรี่ร้อยละ 52.2 รายงานว่า สูบบุหรี่ทุกวัน และร้อยละ 6.5 รายงานว่า สูบบุหรี่มากกว่า 20 มวนต่อวัน นอกจากนี้ยังพบว่า วัยรุ่นตัวอย่างที่สูบบุหรี่ร้อยละ 40 รายงานว่า เคยดื่มเหล้า/เบียร์มากกว่า 5 ครั้ง ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา

ในส่วนของการคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ พบว่า โดยภาพรวม วัยรุ่นตัวอย่างร้อยละ 52.0 เห็นว่า การสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ และ ร้อยละ 40.0 เห็นว่า สังคมไทยไม่ยอมรับการสูบบุหรี่ ในประเด็นที่ว่า “คนรุ่นราวคราวเดียวกันที่ได้รับการนิยมนิยมส่วนใหญ่สูบบุหรี่” เมื่อพิจารณาตามสถานภาพการสูบบุหรี่ พบว่า วัยรุ่นตัวอย่างที่สูบบุหรี่เห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าวมากเป็นสองเท่าของวัยรุ่นที่ไม่สูบบุหรี่ ในส่วนของความรู้เรื่องผลกระทบของการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพ พบว่า วัยรุ่นตัวอย่างส่วนใหญ่ ทราบว่า การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุของโรคต่างๆ โดยวัยรุ่นตัวอย่างที่ไม่สูบบุหรี่มีความรู้มากกว่าวัยรุ่นตัวอย่างที่สูบบุหรี่

ในประเด็นของแหล่งโฆษณา/ส่งเสริมการขายบุหรี่ พบว่า วัยรุ่นยังคงเห็นการโฆษณาในสถานที่และรูปแบบต่างๆ โดยแหล่งที่วัยรุ่นรายงานมา เคยเห็นการโฆษณาส่งเสริมการขายบุหรี่ 5 อันดับแรก ได้แก่ ร้านค้าย่อย/ร้านค้าใหญ่ (ร้อยละ 19.0) ผู้ขายเร่ตามท้องถนน (ร้อยละ 13.5) โทรทัศน์ (ร้อยละ 10.6) หนังสือพิมพ์/นิตยสาร (ร้อยละ 9.5) และโปสเตอร์ (ร้อยละ 9.3)

ปัจจัยที่ใช้ทำนายการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นตัวอย่างในการสำรวจรอบที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ สถานภาพการศึกษา จำนวนเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่สูบบุหรี่ การดื่มเหล้า/เบียร์ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา การคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ และความรู้สึกล่อลวงใจตัวเอง เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ทำนายการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นตัวอย่างในการสำรวจรอบที่ 1 รอบที่ 2 และรอบที่ 3 พบว่า เพศ จำนวนเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่สูบบุหรี่ และการดื่มเหล้า/เบียร์ ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา เป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ทำนายการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นทั้ง 3 รอบ

เมื่อประเมินผลกระทบของนโยบายควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลของการสำรวจทั้ง 3 รอบ ผลการศึกษาในประเด็น “การห้ามขายบุหรี่ให้แก่เด็กอายุ

ต่ำกว่า 18 ปี “พบว่า โดยภาพรวม วัยรุ่นตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ร้อยละ 44.0 เคยมีประสบการณ์ซื้อบุหรี่ในช่วง 30 วันที่ผ่านมา โดยมีสัดส่วนใกล้เคียงกันในทุกรอบของการสำรวจ และวัยรุ่นตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่ง เคยถูกปฏิเสธการขายบุหรี่เนื่องจากอายุต่ำกว่า 18 ปี ในประเด็น “การห้ามวางโชว์บุหรี่ ณ จุดขาย” พบว่า วัยรุ่นตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่ง ยังคงเห็นการวางโชว์บุหรี่บนชั้นหรือเคาน์เตอร์ ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ “การจำกัดพื้นที่สูบบุหรี่ในบ้าน และการห้ามสูบบุหรี่ในผับ บาร์” พบว่า การห้ามสูบบุหรี่ในบ้านของวัยรุ่นตัวอย่างเพิ่มขึ้นมากในการสำรวจรอบที่ 2 และรอบที่ 3 (ร้อยละ 27.3 ร้อยละ 63.6 และร้อยละ 59.8 ในการสำรวจรอบที่ 1 รอบที่ 2 และรอบที่ 3 ตามลำดับ) และจากการสำรวจรอบที่ 2 และรอบที่ 3 พบว่า วัยรุ่นตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 พอใจมากต่อมาตรการห้ามสูบบุหรี่ในผับ บาร์ ประเด็นสุดท้าย คือ “ฉลากคำเตือนบนซองบุหรี่” ซึ่งวัยรุ่นตัวอย่างส่วนใหญ่รายงานว่า ฉลากคำเตือนบนซองบุหรี่ทำให้คิดถึงอันตรายต่อสุขภาพมาก เพิ่มขึ้นในทุกรอบของการสำรวจ (ร้อยละ 38.9 ร้อยละ 43.4 และร้อยละ 49.9 ในการสำรวจรอบที่ 1 รอบที่ 2 และรอบที่ 3 ตามลำดับ)

ผลการวิจัยในการสำรวจรอบที่ 3 นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ คือ

- 1) ควรมีมาตรการที่เข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายห้ามวางโชว์บุหรี่ ณ จุดขาย และกฎหมายห้ามขายบุหรี่ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี
- 2) ควรมีการขยายผลมาตรการฉลากคำเตือนบนซองบุหรี่โดยการเพิ่มรูปภาพและแสดงคำเตือนในที่สาธารณะอื่นๆ เพิ่มเติม
- 3) ครอบครัวและเพื่อนมีอิทธิพลสูงต่อการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น จึงควรมีมาตรการลดการสูบบุหรี่ในครอบครัวและเพื่อน เช่น รมรงค์บ้านปลอดบุหรี่ รมรงค์เยาวชนรุ่นใหม่ไม่สูบบุหรี่ เป็นต้น